

**Serbołużycanie
wobec tradycji
i wyzwań
współczesności**

Serbołużyczenie wobec tradycji i wyzwań współczesności

język · literatura · kultura

Redakcja
Grażyna Barbara Szewczyk

20 lat

Katowice 2012

Recenzenci

prof. zw. dr hab. Mieczysław Balowski
prof. zw. dr hab. Emil Tokarz

Opracowanie graficzne

Marek J. Piwko {mjp}

Redakcja

Ada Grzelewska

Korekta

Barbara Meisner

Redakcja techniczna

Anna Ula Piłśniak

Copyright © Uniwersytet Śląski w Katowicach, Katowice 2012

Copyright © „Śląsk” Sp. z o.o. Wydawnictwo Naukowe, Katowice 2012

Publikacja sfinansowana przez
Uniwersytet Śląski w Katowicach

ISBN 978-93-7164-751-2

„Śląsk” Sp. z o.o. Wydawnictwo Naukowe

ul. J. Ligonía 7, 40-036 Katowice

tel.: 32 258 07 56, faks: 32 258 32 29

e-mail: redakcja@slaskwn.com.pl, handel@slaskwn.com.pl

www.slaskwn.com.pl

Spis treści

Słowo wstępne 7

Język

- Tadeusz Lewaszek 11 Dorobek sorabistyki językoznawczej w latach 2000–2009
- Lechosław Jocz 28 Aktualne problemy opisu konsonantyzmu języka górnołużycznego
- Nicole Dołowy-Rybińska 39 Witalizacja i rewitalizacja – strategie zachowania języków mniejszościowych na Górnym i Dolnym Łużyczach
- Jadwiga Zieniukowa 58 Pastor Herbert Nowak (1916–2011) i jego kazania w języku dolnołużyckim

---

Literatura i kultura

- Tomasz Derlatka 73 O najpilniejszych zadaniach w obrębie badań nad prozą serbołużycką
- Dietrich Scholze/Šolta 109 W drodze do pluralistycznego modelu kultury. Jurija Bržzana dwie powieści o Krabacie (1976, 1994–1995)

Polskie badania sorabistyczne

- Konrad Włodarz 125 Literatura łużycka w Polsce po 1990 roku. Sorabistyka w kontekście studiów slawistycznych na Uniwersytecie Śląskim

- Grażyna Barbara Szewczyk 136 Sorabistyczne zainteresowania i prace Wilhelma Szewczyka
- Monika Blidy 146 Bolesław Lubosz – animator ruchu prołużyckiego na (Górnym) Śląsku
- Michał Skop 154 Tematyka łużycka na łamach „Życia Literackiego”
- Józef Zarek 165 Sprawy łużyckie w piśmie „Śląsk”. Epilog?
- Piotr Pałys 172 Działalność opolskiego środowiska przyjaciół Łużyc w latach 1998–2011

Historia

- Stefanie Krautz 183 Perspektywy kolonialne i postkolonialne w publicystyce Miny Witkojc
- Peter Kroh 198 Jana Skali *Wo serbskich prašenjach (O serbskich problemach)* wczoraj i dziś
- Piotr Pałys 215 Misja Wojskowa Federacyjnej Ludowej Republiki Jugosławii przy Międzysojuszniczej Radzie Kontroli Niemiec wobec spraw łużyckich w latach 1946–1949

Aneks

- Wywiad* 231 Z pisarzem łużyckim Benediktem Dyrlichem
- Głos w dyskusji* 234 Łużyczanie na Dolnym Śląsku – Niemcy na Górnym Śląsku

Słowo wstępne

Książka *Serbołużyczanie wobec tradycji i wyzwań współczesności. Język – Literatura – Kultura* jest pokłosiem zorganizowanej w maju 2011 roku w Katowicach międzynarodowej konferencji poświęconej językowi i literaturze Serbołużyczan. Spotkanie badaczy i miłośników piśmiennictwa małego zachodniosłowiańskiego narodu, z którym od stuleci łączyły nas więzy przyjaźni, uświadomiło obecnym, iż znajomość jego kultury, historii i teraźniejszości jest w Polsce znikoma. Towarzysząca spotkaniu żywa dyskusja stała się impulsem do opracowania publikacji, której celem jest zaprezentowanie najnowszego stanu badań nad językiem i literaturą serbołużycką w polskich i niemieckich ośrodkach naukowych.

Zaproponowany układ treści pozwala poznać najnowsze kierunki rozwoju sorabistyki w Polsce i na Łużycach, jak też zwrócić uwagę na kręgi tematyczne będące przedmiotem zainteresowania i dociekań wybitnych badaczy przedmiotu, np. Jadwigi Zieniukowej z Warszawy, Tadeusza Lewaszkiewicza z Poznania, Tomasza Derlatki z Lipska czy Dietricha Scholze-Šołty z Budziszyna, a także grona ich wychowanków i uczniów, młodych pracowników naukowych.

Obok artykułów poświęconych wybranym aspektom i zjawiskom języka i literatury serbołużyckiej zamieściliśmy w książce przyczynki dokumentujące działalność sorabistyczną śląskich sławistów, literatów,

tłumaczy i przyjaciół Łużyc, a także artykuły o problematyce historycznej. W Katowicach, mieście, które począwszy od połowy lat 30., kończąc na latach 80. XX wieku, pielęgnowało pamięć o wybitnych twórcach kultury Serbołużyczan, organizując wystawy, spotkania i imprezy z udziałem łużyckich pisarzy, grafików i aktorów; w ostatnich latach zabrakło ludzi otwartych na kontakty z Łużycami i zdolnych do kontynuowania trudu poprzedników.

Książkę zamyka wywiad ze znakomitym współczesnym pisarzem łużyckim, przyjacielem Polaków, znanym w Polsce z przekładów wierszy Benediktem Dyrlichem oraz głos niemieckich badaczy, sygnalizujący problemy związane z różnym statusem prawnym mniejszości narodowych i etnicznych.

Mamy nadzieję, że publikacja Wydawnictwa „Śląsk”, oficyny zastrzeżonej w promowaniu literatur słowiańskich w Polsce, będzie okazją do odbycia duchowej podróży przez bogate w tradycje piśmiennicze krajobrazy małego narodu, który w świecie globalnych przemian dzielnie walczy o zachowanie własnego języka i tożsamości, zyskując w wielu krajach coraz więcej przyjaciół i miłośników kultury Dolnych i Górnych Łużyczan.

Grażyna Barbara Szewczyk

Serbołużycanie wobec tradycji i wyzwań współczesności

Książka pozwala poznać najnowsze kierunki rozwoju sorabistyki w Polsce i na Łużycach, a także zwrócić uwagę na kręgi tematyczne będące przedmiotem zainteresowania i dociekań wybitnych badaczy przedmiotu.

Mamy nadzieję, że publikacja wydawnictwa „Śląsk”, oficyny zasłużonej w promowaniu literatur słowiańskich w Polsce, będzie okazją do odbycia duchowej podróży przez bogate w tradycje piśmiennicze krajobrazy małego narodu, który w świecie globalnych przemian dzielnie walczy o zachowanie własnego języka i tożsamości, zyskując coraz więcej przyjaciół i miłośników kultury Dolnych i Górnych Łużyczan w wielu krajach.

Ze wstępu

ISBN 978-83-7164-751-2

9 788371 647512

www.slaskwn.com.pl